

Biblioteca
ASTRA, Sibiu

92

22

P.C.N. 17

05

T1-201

M

98

Pro A. Reio
Patre Provincia
li Reformat.

MEDIUM

Præservans, & Curans

CORPORIS HUMANI

Metuendo contagionis tem-
pore periclitantis

Clarâ, & succinctâ Methodô
expressum, ac approbatum

Cont *A Librarianis*
JOANNE JUSTO
FRANCISCO
GEBB

De Geroltzhofen,
AA. LL. & Philosophiæ, &
Medicinæ Doctore, Sacr. Cæsar.
Regiæque Majest. In Transylvania
Carolinensis Fortalitij Physico
Ordinario.

Annô Reparata salutis
M. DCC. XLVI.

Claudiopoli Typis Academ. Soc.
IESU per Andream Feij.

Inv. 12

PROLOGUS AUCTORIS
ad
LECTOREM BENEVOLOM.

 *U*amprimū felicissima illa illuxit hora, ut TIBI Amice Lector primum Inclinationis Meae testimonium offerre possem, plena illicò supervenit
A 2 fidu-

*fiducia , quæ spondet , affectus
TUOS non modo in tenuita-
tem Meam , sed & in rem
litterariam , illamque consci-
entiosam adeò fore propensos ,
ut animum Meum TIBI aliàs
jam sæpè devinctum , mirificè
caperet , simulque in TUI ob-
sequium raperent totum.*

*Cùm enim TE haud lateat
notum illud tritum , & vul-
gatissimum simul proverbium :
Hominem morbum esse ,
imò mortem secum gerere ; cu-
rabis indubiè illa , quibus sa-
nus conservari , infirmus pri-
stinae sanitati restitui , vivus
inter*

*inter tot acerba funera securus
 commorari possis, ac valeas.
 Fiet hoc, si votum Meum,
 opusculô hoc complexum TIBI
 placuerit; unde etenim tan-
 ta Mortalium strages? unde
 tam numerosæ mortes, unde
 tam monstrosæ infirmitates?
 sufficiat, velim una ratio:
 quia sæpè sæpius non sanis,
 sed vanis principiis rationis,
 Homo, est instructus.*

*Quæ verba non tantum ex
 ore Divi Hippocratis, sed mul-
 torum aliorum veræ Fidei fide-
 lissimorum Virorum oribus pro-
 manârunt; nec restat dubium,*

quin ipsi sano sensu explicato
 plenissimè tribuenda sit fides :
 quamvis haud inficiemur , non
 omnem Hominem mente præsen-
 tem toto die ægrotare , nec sin-
 gulos Homines omnis generis
 afflictionibus morboſis subijci ,
 qui ordinem rerum observant
 bonum , sed potiùs multos Ho-
 minum integerrima sanitate
 frui. Nihiloseciùs tamen toto
 die observare licet , Homines
 in genere præ omnibus brutis ,
 ægritudinibus (quia sinè ordi-
 ne bono , unito vivant) sub-
 jectos esse , néque à morbis in
 genere eximi ullam ætatem ,
ullum

ullum temperamentum, & sexum, sed sine discrimine omnes diversimodè (præcipuè ubi ordo bonus non observatur) agrotare, ut neque sæpissimè, cum interitu multorum, deficient certis morbi, certis Hominum stupidis rationibus, & conditionibus familiares.

In cautelam horum opusculum hoc, sive observationes, exiguum, sed spero proficuum, de peste, hisce nunc **TIBI** Amice Lector cordyntimè pro **Gloria DEI**, & **conservatione TUI** offero. Accipe igitur eò, quò **TIBI** offertur, animò
A 4
hocce

hocce munusculum perquam ponderosum, & TIBI plurimum salutare, ut affectus Meus in TE profusus, hocce, effectum illum TIBI adferat, quem opus præsens appromittit. cuius dum TE assécuro, æquè sanum perennare cupio : Vive,
& Vale.

TIBI Inclinatissimus

Author operis.

§ I.

Qua truculentia
 pestis plurimas mū-
 di partes peragrandō depo-
 puletur, quot Urbes, Op-
 pida, & Pagos, Incolis hor-
 renda strage exhauriat qua-
 lem omnibus circumjacenti-
 bus, hucusque ab ista perni-
 ciosa lue liberis, metum,
 atque horrorem incutiat? pa-
 lam est: omnes enim ad
 ejusdem umbram tantum pa-

vefcimus ; nullus eft, quem
 formido non occupet ; cum
 mors ipfa malorum appare-
 at minimum iis , quos ipfa
 invadit. Verùm illos vel
 maximè, qui in Reipublicæ
 perniciem , tali in fatalita-
 te, Prædeftinationis ftatuunt
 principium, malum hoc mi-
 nimè angit (alto hinc tamen
 prætermittantur filentiô illi,
 qui , quamvis fcholastica de
 Prædeftinatione hauserint do-
 gmata , fcientiam attamen
 fuam fpeculativam , cum
 practica minimè confundê-
 re , fed honeftati, recte ra-
 tionis

tionis ductui , communique bono ordini innitentes, præter regulam scholasticam, de mediis contra pestem necessariis sibi providere , & aliis sapientissimè provideri curavere) de iis igitur tantum fit sermo , quibus cum venenum aspidum sub labiis eorum sit , ubi non possunt lubricâ fallaciâ serpere; ut aspides , apertâ fremunt violentiâ ut leones, teste S. August. in psal. 57. cum universali Regnorum interitu. Et quæso ! quid aliud ex Prædestinatorum principiis

regulariter concludendum est? (venerandô pertranseo silentiô supernaturalia auxilia Gratiæ, ad salutem maximè necessaria, solúmque perstringo media corporis naturalia) quàm æqualis fors Hominis ad Imaginem DEI conditi, cum bestia, ratione carente; quem enim ratio non evincit, pecudis more victitat: quid aliud hæcce damnosæ sententiæ principia dictitant? quàm medicamentorum herbarúmque salubrium virtutem lapidum efficaciam, átque præstantiam

am

am esse nullam, & innanem;
 uno verbo: Medicos omnes
 esse relegandos, contra ex-
 pressissimam Divini Eloquii
 prohibitionem, ita effantis;
*honora Medicum propter ne-
 cessitatem.* Verùm proh
 dolor! nolunt intelligere,
 ut bene agerent; hòc ipsò,
 quòd fidei lumine præditi
 non sint, & in Prædestina-
 tionis barathrum immerfi,
 nec sibi, nec proximo suo
 media quærere cogitent effi-
 cacia: sed, quod caput est,
 & epidemicæ hujusmodi af-
 fectioni maximè contrarium,

præscriptum à natura ordinem , qui est anima rerum , prætermittentes , à communicatione , consortio , & societate perniciosa minimè coercentur ; ejusmodi enim contagiosa lues communicativa sua virtute , virus altiùs diffundit , & infectô unò , alter quóque eodem sauciatur vulnere ; non enim est major ratio communicationis (præcisâ cautelâ) de uno , quàm de altero. Hoc modô ignis elementorum voracissimus , quamdiu sibi materiam aptam , & debitè approxi-

proximatam reperit, cuncta
 in favillam redigit, Palatio
 Regio conjuncto tuguriolo
 minimè parcens, non ob Præ-
 destinationis vitium, sed
 improvitam conjunctionem,
 Hinc periculosis hinc cir-
 cumstantiis, ubi non una
 Civitas, sed integra prope-
 modùm Regna, & Provin-
 ciæ periclitantur, debita,
 & prudens observari deberet
 præcautio, adhiberi mode-
 rata separatio, conscientiosa
 respectu victûs necessarij cu-
 ra, & provisio; nè plures
 (experientia docente) fame,
 &

& inediâ , quàm peste peri-
 re contingat ; cunctorum-
 que , quæ infectionem se-
 cum trahunt , combustio :
 defuncti insuper profundissi-
 me sepeliantur , nè fiant in
 elum canum , & porcorum ,
 prout jam inventum est ,
 sepulchrâque similia pestife-
 rorum nunquam aperiantur ;
 prætereà lue pecorum , pe-
 cora demortua non excorien-
 tur , sed sepeliantur , nè a-
 lioquin aër , homines , &
 alia animalia propter nullum
 ordinem , & incuriam infi-
 ciantur : non obstante con-
 traria,

traria damnosa Prædestinatorum opinione, quæ potius manifestissimam ruinam, & omnis mali invehit originem, & propter quam plurimi Homines plus de suis pecoribus conservandis sunt solliciti, quàm de conservatione animarum, & corporum suorum priorum. Tollatur ergo causa, & malum cessabit: nisi multorum millium interneccionem ferò nimis condolere velit Posteritas. Itaque in tempore adhuc, dum ignis sub cineribus ardet, de debellando, ac
à mæ-

à mæniis arcendo astutissimo , atque simul fortissimo hoc hoste , consilium , & opem ferre , ratum , fixúmque tenui. Quibus itaque armis , quo valore , quibus confæderatis , & stratagematibus humanæ infidietur naturæ , illámque oppugnet , breviter inquiram , ùt eò melioribus , ac maximè necessariis , proportionatisque instructi armis ipsi resistere , eúmque , nos invadentem , jugulare valeamus.

§ II.

Pestis ergo est mor-
 bus epidemicus conta-
 giosus consistens in summa
 sanguinis turbatione, & sub-
 sequente putredine, per
 materiam aliquam subtilem,
 malignam inducta, cum ap-
 parentia exanthematum, an-
 thracum, bubonum, alio-
 rumque symptomatum hor-
 rendo apparatu. Unde au-
 tem sit, & quomodo gene-
 retur materia illa maligna?
 primò inquirendum: ad
 quod

quod pauca quædam ex Phycis petenda restant. Notum est pro variatione figuræ particularum terrestrium, earumque compositione, & conjunctione varia fieri interjacentia spatiola, quæ à materia quia indefinitæ est figuræ in illis spatiolis con-
 crescere, & in parvas abire massulas facillimum est, quæ massulæ pro varia figura, & magnitudine spatiolorum istorum, variè etiam modificantur; qualem etiam concre-
 tionem mihi descripsit *Des Cartes* in explicatione Phœ-
 nome-

nomenon magneticorum ,
 quam vocat, materiam striata-
 tam part. 3. Princ. §. 88. sed
 prout illa materia striata na-
 scitur in spatiolis inter glo-
 bulos cælestes triangularibus:
 ità hæc nostra in spatiolis
 particularum terrestrium, de
 qua licet videre eundem Au-
 thorem part. 4. Princ. §. 185.

Quia autem unum quód-
 que corpus sibi particularem
 habet talem materiam magis,
 vel minùs cum poris aliorum
 corporum convenientem ,
 variæ antipathiæ , & sym-
 pathiæ oriuntur: illa autem,
 cum

cum qua nobis negotium ,
 ità modificata est , ùt mini-
 mè cum porulis , & textura
 nostri sanguinis conveniat ,
 sed illum , si ipsi immiscea-
 tur , omnimodè turbet , &
 molleculas ejus planè destru-
 at , unde maligna vocatur ;
 & pro majori gradu inconve-
 nientiaè , major , & major
 etiam est gradus malignita-
 tis. Non putem autem illas
 massulas nudas , & sinè ve-
 hiculo è telluris gremio , vel
 undecúnque tandem sint ,
 nobis afflari , nec diu ità so-
 las persistere posse , sed iis-
 dem

dem particulis talia spatia intra se continentibus, quasi in sinu gestantur, & hinc inde deferuntur, quæ si sanguini nostro, (sive jam fiat per respirationem, sive contactum, sive alimenta) & communicentur, à calore vitali ex eorum ergastulis excutiuntur, & quia velocissimè moventur, facilè sanguinis compagem, & mixturam omnimodè turbant: non aliter, ac fit in vino, vel cerevisia fulmine tacta. Quia autem hæ particulæ terrestres massulas in se continen-

tinentes uniusmodi , & æ-
 quali copia non semper ad-
 sunt , néque ab astris materia
 subtilissima eâdem copiâ ,
 nec ejusdem generis ad no-
 stram terram defertur , etiam
 hæc lues pestilentialis miris
 variatur modis , nec iisdem
 semper remediis arceri , vel
 excuti potest .

Insuper notandum est ,
 sanguinem ex certis quibus-
 dam guttulis , sive mollecu-
 lis componi , quæ quamdiu
 integræ , & legitimo modo
 dispositæ manent , sanguis
 turbatus dici non potest ,
 quam-

quamquam interim valde impurus esse possit. Exemplo res fiet clarior: si acervus frumenti ex puris, & pulcherrimis granis sit congestus, purus erit: at si alia immisceantur, ut lapides ligna &c. impurum quidem dicetur frumentum, nullo modo autem turbatum, vel destructum; sed quando jam impurum est, & singula comminuuntur, tunc demum destructur, & turbari dicetur. Idem accidit in sanguine: quamquam variæ, particulæ heterogenæ, san-

B

guini

gvini immisceantur , non-
 dum tamen turbatur , vel
 destruitur ejus mixtura : etsi
 cacochymia oriatur ; sed
 quando molleculæ ejus de-
 struuntur , statim turbatur ,
 & corrumpitur , & secun-
 dùm varios gradus hujus tur-
 bationis variæ fiunt febres ,
 inter quas ultimum gradum
 obtinet pestilentialis , vel
 pestis.

His jam positis facile o-
 mnia phœnomena quæ cir-
 ca pestem observantur expli-
 cari poterunt. Contagium
 epidemicum , & multipli-
 catio-

cationem ejus, quod attinet, obscura esse non possunt, modò attendamus ad continuam insensibilem corporum nostrorum transpirationem, aëremque nobis circumjacentem talibus scatere posse particulis, quæ talem in sinu gerunt materiam subtilem humano generi exitialem; & quamdiu illa spatiola in illis corpusculis integra manent, continuò illis novas concrefcere massulas tales deleterias. imò illa materia subtilis in corporibus infectorum sibi secundùm figuram

ram suam excavare , & post se relinquere poros in quibus postea aliæ concrevant sibi similes , & ita brevi tempore augeatur veneni copia , & multiplicetur. Quòd autem plures in eodem aëre his particulis imprægnato degentes imò frequentius circa ægrotos versantes , & absq; præservatione hæc lue non inficiantur , id , diversæ eorum sanguinis , humorumque circulantium dispositioni , respectu veneni , adscribendum puto : quod videmus in Melancholicis , qui
non

non tam facilè in peste inficiantur , ut alii : hinc facilè etiam ratio reddi potest, quomodo accidere possit, quod certæ tantum familiæ hæc affligi, reliquis intactis, observentur; quòd idem venenum nunc magis adultis, quàm infantibus, & è contra, nunc magis sexui potiori, quàm sequiori, & è contra &c. infensum, & exitiale sit. Ex sanguine ita turbato nullos, vel paucissimos posse generari spiritus, facilè cuivis attendenti patet; eòdem modò, quo vi-

demus fieri cum vino , & cervisia fulmine tacta , ubi nec guttulam quidem spirituosum liquoris elicere possumus. Hinc tam magna statim virium prostratio, appetitûs imminutio (quamquam & alia etiam subsit ratio) anxietates cordis , & lipothy-miæ frequentes ; continuo enim multi deperduntur animales spiritus per insensibilem transpirationem , unde restauratione semper opus est, quæ tamen hic non subsequitur. Et quia sanguinis legitima textura destructa est ,

est ,

est, particulæ æquales, æqualibus secundum naturæ leges magis associantur V.G. salinæ salinis, sulphuræ, sulphureis &c. Et omnes sui juris fiunt, quia vincula disrupta sunt: ita ut diversæ illæ materiæ non tam sint pestis causæ, quàm producta morbofa, quod semel annotasse sufficiet. Perseverante autem adhuc sanguinis circulatiône, nunc ejus pars salina, & magis rarefcens, nunc pituitosa, vel terrestris ipsum cor ingreditur, & pro diversa illa di-

spositione nunc citiùs, nunc
 tardiùs rarefit ; unde pullus
 nunc celer , nunc tardus ,
 nunc magnus, nunc parvus,
 nunc fortis , nunc debilis ,
 imò aliquando intermittens
 est, vel planè cessat ; quan-
 quàm imminutio spirituum
 animalium multùm etiam
 ad languorem , & debilita-
 tem faciat. Si autem ab a-
 credine salium , jam sui ju-
 ris factorum cor lancinetur ,
 statim , quia musculus est ,
 convellitur , & ad violen-
 tum motum à spiritibus ani-
 malibus cum impetu influen-
 tibus

tibus cogitur : accedente interim propter consensum spasmodica contractione arteriarum , præcipuè circa cordis basin , ubi a pluribus nervulis complecti , in Anatomia observantur. Hinc sanguis cum violentia ex corde expressus , non inveniens commodam viam per arterias transeundi , repercutitur quasi , & in latera vim suam exerit , & ita palpitationes cordis excitat ; de quo consulendi sunt plures Authores.

Necessario etiam hinc inde variæ in diversis partibus

resultant obstructions , unde tot postmodum oriuntur symptomata ; nam pro ratione diversitatis materię obstruentis , & diversitate partium , earumque dispositione , symptoma aliud , & aliud erit , quę diversitas in eadem peste ab alio non dependet , quàm à diversissima constitutione tum humorum , tum texturę partium solidarum variorum hominum : in uno enim subiecto cujus sanguis multis jam leatet particulis salinis , vel etiam sulphureis , alia , eaq; gra-

graviora apparebunt sympto-
mata , quàm in alio , cujus
sanguis antea legitime tem-
peratus fuit ; alia item in a-
lio , cujus sanguis pluribus
particulis viscosis , crassis ,
aquosis , vel terrestribus in-
fartus est , minima etiam
occafio , quæ facilè hic de-
terminari nequit , efficere
potest , ut talis , vel talis
meteria in hanc , vel illam
potiùs partem secessum faciat.
Si fortè particulæ salinæ acres
in capite deponantur , ibique
fibrillas nervosas , vel mem-
branofas vellicent , five læ-

dant, ejusdem dolorem ingentem pungitivum, five mordacem producunt, & non permittentes, ut pori cerebri blandè subsistant, vel claudantur, vigiliis continuas inducunt: è contra si crassiores, pituitosæ, & viscidiores ibidem potiùs segregentur, quæ poros cerebri oblinunt, & principia nervorum aliquomodò obstruunt, ut spiritus animales, qui jam tum in minori adsunt copia, in nervos influere, eóque sufficienter inflare non possint, soporosi

rosi isti in peste sæpiùs obser-
vabiles affectus oriuntur, si
V. G. in specie meatus nervi
auditorii obdurentur, ùt in
peste Hungarica, & Transyl-
vanica sæpè observatum est,
ægrotantes auditu privantur.
Quando autem salia illa in
meningibus poros ita obstru-
unt, ùt inflammationes cau-
sentur, deliria phrenetica
exurgent. Quando illa sa-
lina congeries ad stomachum
etiam vergat, statim liquor
ille gastricus, seu fermentum
stomachale vitiatur, &
appetitus imminuitur, &

prostratur ; acidum enim ab illa, quia alkalinae potiùs est naturæ maximè infringitur, unde concoctio in ventriculo, non ampliùs legitimè procedet, & alimenta non in chylum laudabilem, sed fætidam putrilaginem abeunt, quæ ad vermes excludendos aptissima, gaudent enim valdè calore tali pudredinali. Mirum itaque non est in peste Viennensi integra agmina vermium in principio morbi prodiisse, ut notat Excellentissimus, atq; Expertissimus DD. Sorbait :

bait : ut plurimum enim tempore pestem antecedente plurima, & variorum generum infecta, præsertim muscarum, multò majore turba, quàm aliàs consuetum est, observantur, quæ suis ovis & aërem, & cibos, conspurcare solent, quæ ova in corpus nostrum admissa, aliquamdiu ibi latere, & tandem aliquando accedente putredine, sive calore putredinali excludi possunt. De hoc videantur Authores tractantes de peste. Dixi sufficientia de salinis particulis, & eas

& eas plurimi sufficientes habent, quia Regnis, & Provinciis hætenùs multa gravissima accidentia propter contagiosam luem causârunt.

§ III.

UT ulterius pergamus dico : quòd familia illa, a credine sua stomachum vellicantia, nauseam cum - vel sinè vomitu producere possint, sæpè acrimoniam suam in superiore ventriculi orificio, quæ pars est
acu-

acutissimi sensûs, exercent, & cardialgiam, vel anxietates excitant: aliquando ità caustica sunt, ut ipsas stomachi tunicas corrodant, imò nonnunquam sphacelentur, quod etiam de aliis visceribus est intelligendum, si eò potius propter laxitatem, vel obstructionem, aut aliam dispositionem præeuntem deponantur. Si ad intestina pertingant, sive jam hoc fiat mediante bile, vel succo pancreatico, vel immediate ex ventriculo; aut glandulis intestinalibus, perindè est,

est , faltem fibras intestino-
rum nerveas vellicabunt , &
ad excreationem continuo
stimulando Diarrhæas , vel
vasa corrodendo dysenterias,
& alios excitabunt motus
convulsivos , & ut alibi sæ-
pè etiam gangrænam , aut
sphacelum inducent. Quod
si caustica illa salia in vasis
capillaribus partium carnosarum
& membranacearum
subsistunt, ibique obstructio-
nes generant, inflammatio-
nes , & carbunculos produ-
cunt non minùs in partibus
internis, quàm externis.

Macu-

Maculæ, autem petechiæ generantur, quando hinc inde corrosis, vel obstructis, & deinde laceratis vasis capillaribus subcutaneis sanguis extravasatur, in parva tamen quantitate nulla subsequente inflammatione; si particulis subtilioribus in auras avolantibus, terrestriores tantum relinquuntur, quarum ratione varii inducuntur colores: quando autem iterum disparent, materiam illam introcedere, & partes nobiliores adoriri judicandum est. At non sanguis turbatur,

tur , sed & reliqui humores
 circulantes vitiantur , ut
 Lympha , ita ut in glandu-
 lis quoque præcipuè conglo-
 batis , quia poros arctiores ,
 minúsq; rectos obtinent ,
 substantiámq; molliorem ha-
 bent , obstructions oborian-
 tur . ubi si Lympha stagnet,
 & colligatur, glandulas nunc
 pauciores in tumores attollat,
 quô vasa sanguifera circum-
 jacentia comprimuntur, san-
 guisq; ibi stagnare cogitur,
 unde bubones suos deducunt
 natales , qui quidem tam
 formidabiles , ut anthraces
 non

non sunt , modò ritè tractentur.

Observavi pluries in illis, quibus bubones erumpebant, præcipuè si in partibus nobilioribus suam non fixerunt sedem, tales vix omnes non peste evasisse. Lympha hæc vitiosa non nunquam vasa salivalia obstruit , unde fitis inextinguibilis , oris ficcitas, & ardor necessariò consequi debet ; salia enim ab æstu interno eò delata , à partibus aquosis sufficienter dilui non possunt : sero interim ad alias partes tendente ubi libe-

liberior ipsi conceditur via ,
 sæpè enim ad intestina co-
 piosius percolatur , & urinæ
 profluvium causatur , quod
 sæpiùs observavi.

Nec multùm faceffit ne-
 gotii explicatio inconstantia ,
 & variæ urinæ mutationis ,
 quia omnes humores corpo-
 ris inconveniente sua dispo-
 sitione sunt turbati , quis
 mirabitur , si renes aliquan-
 do magis , aliquando minùs
 obstruantur , si eorum fer-
 mentum vitietur , & cùm
 massa sanguinis non sit ubi-
 que sibi æqualis , urina nunc
 de

de hac , nunc de illa plùs
 minùs participet materia ,
 nunc tenuis , nunc cruda ,
 sæpiùs tincta valdè , nunc
 crassa , & turbida , imò pes-
 sima segregetur , nunc ni-
 gricans , oleaginosà , aut li-
 vida corruptionis lethalis cer-
 tum indicans exœernatur.
 Alia adhuc multa observavi
 in peste phœnomena , quæ
 tamen æque facilè per posi-
 ta illa principia dilucidari
 posse perfido.

§ IV.

His jam prædictis, quô pactô rationalis præservatio, & curatio superstruenda sit, porrò, videndum; quia materia illa subtilis pestilentialis vires suas exerit, sanguinis compagem solvendo, texturámque omnimodè turbando, omnia ea ad præservationem necessariò observanda esse censeo, quæ sanguinis mixtionem factam tectam servare possunt. Quo facit diæta, quæ

quæ si legitima instituatür, multùm auget, optiméque conservat corporis robur. ut plura dicam, consistit autem adhuc in conveniente regimine sex rerum non naturalium, ex quibus præcipuè hic considerandæ sunt: aër, & animi pathemata, de cæteris mediocritas recommendatur. Quia continuò tali tempore aërem jam infectum, & talibus particulis imprægnatum attrahere cogimur, nîl consultiùs esse patet, quàm citò se in alias sanioris conferre aëris regio-

nes , juxta tritum illud :

*Mox , longè , tardè , cede ,
recede , redi.*

Cùm autem non cuivis officium hoc permittat , nec finè conscientiaë læsione id semper fieri possit , aër quantum potest corrigendus , depurandus , & ab istis particulis lethalibus liberandus ; quod optimè fit igne luculento , ex lignis resinosis , & aridis , juniperinis , quercinis , abjetinis &c. accenso , & fumigiis variis sæpiùs de die , quæ ex pulvere fu-
mali

mali pestilentiali , cum, aut
finè sulphure parato , myr-
rha , pulvere pyrio , baccis
juniperi , tabaco &c. fieri
debent ; item campanarum
sonitu , qui bonum finem
intendit, & bombardarum fre-
quentioribus explosiõibus.

Modus autem quò hæc ,
& similia operentur , ulte-
riùs facilè concludi poterit :
interim omnes conversatio-
nes , & conventicula abso-
lutè vitentur ; in ipsissima
peste etiam in Domo DEI,
ceremoniæ intra Ecclesiam,
Missæ , Conciones , Cate-
cheses

cheses (nisi omnia sub certis cautelis foris sub dio) & aspersiones aquæ benedictæ sunt omittendæ : nè simili indiscreto consortio, & contagiosa societate, & ipsum Templum DEI violetur.

Præterea unus quisque Paterfamilias sedulam domûs suæ curam gerat, eandem mundè servando, cunctisque angulos indefessè scopando, sæpiùs de die fumigando pulvere pestilentiali, uti suprà dictum est. Uni solumodò exitus è domo concedatur, cautèque, ac
cum

cum omni moderamine procedat, sub certis tamen limitibus, scilicet: ut separatum ab aliis habitandi locum fervet, solus cibum summat, & potum; numi etiam argentei, vel aurei non leventur ab alio, nisi prius aceto intingatur ab illo, qui illos extradere cupit, & hoc quidem remotè contingat, nè magis ab homine, quàm numis inficiatur. De reliquo hisce in circumstantiis Argum oportet esse Rectorem familiæ, ut vigilantissimam cunctorum gerat

operam , lætô animô negotia tractet , ac hilari geniô suis subditis obviet , tenacitatem scilicet , & avaritiam seponendo , quæ potiùs tristitiam causant , & pusillanimitatem , consequenter motus alterativos pestiferæ affectioni affines , & maxime propinquos ; resolutum etenim , & hilarem Datorem diligit DEUS. Interim pro quæta complexione , & læto animo conservando inter reliqua alexipharmaca , & cordialia non ultimô locô venit vinum generosum ,
quod

quod lætificat cor hominis ,
 & juxta Viros antiquissimos
 Medicinæ ut plurimum ex-
 pertos , veneno contrarium
 respectu curæ præservatoriæ;
 dixi tamen vinum genero-
 sum illudque sanum , quod,
 hocce in Principatu , Meo
 (salvô aliorum consiliô)
 Valachicum censeo.

Interim ulteriùs aër pri-
 vatus circa domicilia , & in
 habitationibus infectorum
 cautè fugiendus, si verò quis
 ex officio ægrotis adesse co-
 gatur , monita , & quidem
 Mea exigua diligenter obser-

vet , in cubiculis infecto-
rum salivam nunquam de-
glutiat sed exspuat , quod
etiam intelligendum de illis
rebus , quæ ad præservatio-
nem in ore masticantur, quæ
nunquam deglutienda in ha-
bitaculo infectorum, sed ex-
spuenda semper , atque os
lavandum extra cubile pesti-
feri , acetô quôdam medica-
tô , facilè enim aër infectus
in cubiculis se salivæ com-
miscet in ore, unde observa-
tur , venenum vires suas ,
in ventriculo præcipuè exse-
rere: nunquam etiam jejunô
stoma-

stomachô quis tempore pe-
 stis domô egrediatur , qui
 sanitati suæ studere cupit ;
 fermentum enim ventriculi
 tunc temporis sopitum quasi
 jacet , & aciditate sua , ut
 aliàs fit , venenum destrue-
 re , & mutare non potest.

§ V.

Nunc autem quo-
 ad curam multa hic
 sunt observanda: prima, &
 maxima, & optima cura est,
 animæ salutem quærere per
 C 5. veram

veram pænitentiam , & subsequenter sumptionem Sacrae Synaxis ; paratos enim oportet nos esse , cum Dominus , quâ horâ non putamus , veniet. Secundò præservetur corpus ab insultu , & curetur jam peste infectus homo à Medicis Probis , Doctis , Expertis , aut Chyurgis similiter Expertis , Examinatis , & Juratis , Pharmacopolisq; pariter tanquam partibus integrantibus Artis Medicæ. Dixi à Medicis , Chyurgis Probis , Doctis &c. DEI legem scilicet ,
 Pro-

Proximi charitatem , & obligationem suam gravissimam magis, quàm quæstum præ oculis habentibus : nam sæpissimè factum fuisse longa experientia docet , quod malæ fidei Chyrurgi utut salariati, neglectis infirmis, spoliatisque eorum bonis, per fas, & nefas se hæredes , & Dominos in re aliena constituerint.

Et quod caput est, mirari quidem Meô locô fatîs nequeo, quod & novelli Chyrurgi vix olfacientes chyrurgiam in messem alienam se

immittant , ægrotantes vi-
 fitare , nuncque statim de
 suis experimentis , & singu-
 laribus gloriari , ac quoad
 interna præscribere audeant ,
 quæ tamen res , sicut admi-
 ratione , juxta ac risu digna
 est , ità altioris sanè indagi-
 nis , quamvis pauci momen-
 ti esse videatur , Judicii enim
 talium , qui tales locò Me-
 dicorum adhibent , & etiam
 Chyrurgorum talium , imbe-
 cillitatem an dicam ? an ar-
 rogantiam ! & hac occasio-
 ne , & ex tanto rerum abu-
 su evenit tandem , ut quibus
 nulla

nulla unquam facta, nec
 concessa est Chyrurgis, etiam
 Pharmacopolis locò Medici
 practicandi potestas, & li-
 centia, indifferenter, im-
 punè, & non finè summa
 Sacræ Artis ignominia, mul-
 torúmque ægrotantium dam-
 no, & interitu, Medicos,
 agant; ità enim Chyrurgi,
 aut barbi-tonsores, Pharma-
 copæi, plerique balneatores,
 Denti-frangibuli non pauci,
 Agyræ, circumforaneique
 quilibet, artem exercent me-
 dicam, singularia effingunt,
 & jactitant, insignisque Ar-

tis nostræ Doctoribus excitant molestias.

Idem passim facere audent, qui per aliquod temporis intervallum emplastrum aliquod applicare, didicerunt, vel Chymicorum laboratoriis inhæserunt: hi enim statim, ac vel ignis tantum gradus moderari, vel unum, alterúmve processum expedire agnoverunt, in Mundum universum abeunt, tales Chyrurgi, & Pharmacopolæ statim se in præscriptione Medicos esse profitentur, ubi nihil nisi ignoran-

rantiam olent , & sapiunt :
 nam scientia nullos habet
 inimicos , nisi ignorantes ;
 cùm enim tales scholæ Me-
 dicæ planè inexpertes sint ,
 & curiosum non tantum vul-
 gi genus præcipuè moder-
 norum temporum , sed ma-
 gnos interdum Medicos ali-
 ósque singularium , & arca-
 norum amore raptos , egre-
 giè ut plurimùm decipere ,
 sumptuosósque processus fu-
 gâ non rarò absolvere sole-
 ant : nihilominùs tamen fo-
 ventur hi , à Magnatibus
 Impostores , ac in Aulis, in
 Homi-

Hominum perniciem nutriuntur , cumulantur honoribus , præmiis , amplisque afficiuntur stipendiis.

Et quâ denique Artis injuriâ, quodvis aliud Hominum genus, ut sunt laniones, quadrati item Rustici, Opiliones, Carnifices, Veturæ, sagæ, Præcentrices, Cingari, Harioli, Crystallantes, nescio, quæ Hominum farragò, falcem non temere minùs, quàm insolenter in nostram messem immittat, est, quòd (vel hic, imò totâ Patriâ) insigniter

gniter doleat Medicorum familia , atque ità tam scitè pariter , quàm vere cùm Medicina lugente exclamare cogatur : Domus mea , Domus Medicationis est , vos autem fecistis eam speluncam latronum : nam & hæc maleficatorum Hominum turba illud , ad quod nata , & educata est , vitæ genus petulanter deserit , ac Arti Medicæ illotas , & pestiferas manus malitiosè admoveat , ægrotantes visitant , præscriptiones respectu interiorum faciunt , & quidem

ab aliis Medicis, furtim abla-
 ta, finè ratione suadent, & ex-
 hibent, curant, necant, ene-
 cant, mortificant, & hæc
 quidem omnia impunè, & re-
 quasi optimè gestâ, & quasi
 nullus ampliùs supersit Ma-
 gistratus, qui tantam maliti-
 am, fraudes, & scelera severè
 vindicare aut velit, aut va-
 leat. Impudicum hoc Ho-
 minum genus toti Arti mul-
 tum fastidii, toedii, diffi-
 cultatis, æumnæ, despe-
 ctûs, ac odii peperit, cùm
 de cogenda magis pecunia,
 quàm de Mortalium salute
 soli-

sollicitum, & emungendis
solummodò crumenis addi-
ctum fuerit, nihil autem
reipsâ, vel quod collaudan-
dum foret, parùm præsti-
terit.

Ac neque adeò condolen-
dum forsan existeret, nisi
præter ejusmodi rapinas, tot
Hominum cædes, ac homi-
cidia Republicæ clamarent;
proh dolor! quot ab Agyr-
tis hisce interfecti, quot in
extremam pauperiem, simul
ac corporis calamitatem acti,
quot in florida juventute
præmaturæ neci sunt traditi?
Medi-

Medicinam in manu inscii
positam , esse gladium in
manu furiosi , quis nescit ?
at quid furiosius , mactabit ,
non defendet , occidet , non
proteget , lædet , non sana-
bit. Ita igitur hi omni ar-
rogantiâ , ac fastu referti ,
præceptiones omnes Medi-
cas illudentes , indicationes
ad curationis viam instituen-
dam necessarias , negligentes,
concurrentium symptomatum
observationes despicientes ,
ætatum , temperaturarum ,
aut complexionum , climatum ,
anni temporum ,

porum, ac constitutionum
 imò & caufarum prægreffa-
 rum, vix ullam rationem
 habentes, vespertilionum
 more in Medicinam invo-
 lant. Et revera plaga est
 hæc Hominum, Jufti DEI
 Judicio iis Hominibus irro-
 gata, qui fe fe à veræ Me-
 dicinæ legibus, Præceptis,
 Fide, ac experimentis tub-
 trahentes, hisce Aucupibus
 corpora fua credunt. Silen-
 tiô plura, præteribo, nè
 cadam ab uno abfurdo ad
 plura, hoc unicum folumo-
 dò addere placet: futor nè
 ultra crepitam. § VI.

§ VI.

ME verto nunc
 ad animi pathema-
 ta, & quæ tranquilla debe-
 rent esse quidem omnia, o-
 mnia cum spiritu mansuetu-
 dinis, præcipuè contra me-
 tum, terrorem pestis talis,
 & pavorem firmandus est
 animus, qui si erectus sit,
 & imperterritus, Medicinæ
 locò est; melancholicæ ima-
 ginationes Musicâ, vel po-
 culô hilaritatis abigendæ,
 experientia enim testatur,
 pufil-

pusillanimes , & meticulo-
 fos citiùs peste corripì, quàm
 qui cordatè DEI voluntati
 sese subijciunt , fiduciam
 suam primò in DEUM , &
 secundò in intercessionem
 Sanctorum ; in quorum ho-
 noribus , ut DEUS ipse ho-
 noratur ; ita eorum precibus
 exoratus , nostri facilius mi-
 seretur ; postea in peritum
 Medicum , ejusque præscri-
 pta medicamenta , firmiter
 ponunt : & interdum ad re-
 creationem , corporis , &
 animi hilarem transfigunt
 horulam. Corpus enim ab
 omni-

omnibus impuritatibus liberandum, tum animæ, tum corporis liberúmque servandum: vitiosi corporis humores, si copiosi adfuerint, in tempore, lenitivô aliquô medicamentò ex primis viis è corpore deturbandi: non autem quævis vetula, vel Agyrta à consiliis fit, quamquam facilè vel stercore pascerculorum, muscerdâ, vel antimoniô, aut Euphorbiô alvum citare possint, sed prudens hac in re Medicus est consulendus; nec generalis hac in re regula præscribi po-

bi potest, quia mutatis circumstantiis, ipsa etiam medicamenta mutanda sunt: purgantia autem fortiora plane exulent, movendo enim, & agitando humores, texturamque sanguinis laxando, veneno magis januam aperiunt. Sufficere itaque possunt pilulæ genuinæ, & veræ Urbani, seu Papales, vel pestilenciales Ruffi &c. ut alvus semper sui memor retineatur.

Vomitoria nunquam sine prudentis Medici consilio tali tempore in usum vocanda,

D

da,

da , quando autem tempe-
 stivè , & justa dosi ad vo-
 mitum propensis , facilibus ,
 iisque , quibus stomachus
 multa materia pituitosa , &
 viscida infartus , exhiben-
 tur , multùm commodi af-
 ferre , & sæpè periculosissi-
 mos morbos avertere , vel
 in primis incunabulis jugu-
 lare possunt : & vix tutiora
 dantur tartarô emeticô , aut
 radice Ipecacoannæ. Venæ
 sectio planè proscribenda ,
 nisi in valde assvetis , maxi-
 méque Plethoricis ; de quo
 vide inferiùs.

Reliquarum etiam purgationum per hæmorrhoides, menstrua &c. fluxus, quibusdam consuetus, omnino procurandus, nè retentis iis sanguinis legitima dispositio mutetur; quoniam venenum ut plurimum se primò Lymphæ insinuat, ibique etiam diu latere potest. In præservatione maxima laus fontanellis debetur, præsertim in partibus Hungariæ, & Transylvaniæ; nam plurimi Medici in peste constituti, debent veritatem fateri, per tales fonticulos in

peste affectis , statim maxi-
 mam nigrantis , ac fætidæ
 materiæ copiam effluxisse ,
 & plurimam partem eorum,
 qui talibus instructi erant ,
 evasisse : itaque , & præci-
 puè cavendum eo tempore
 à fonticulorum occlusione ,
 quod etiam de aliorum ulce-
 rum rheumaticorum , ma-
 ximè in femoribus , & par-
 tibus inferioribus curatione
 intelligendum ; ut pluri-
 mùm enim illos , qui tali-
 bus , & similibus ulceribus
 affligebantur , in aliis pestis
 temporibus evasisse , testan-
 tur

tur multi celeberrimi Au-
thores.

Alia est ratio cum fædis
illis ulceribus, à lue vene-
rea prognatis, quibus se pe-
stis aliquando faciliùs con-
jungit. Quia autem néque
hæc sufficienter nos præfer-
vare possunt, ad specifica
confugiendum; talia autem
duplicis generis constitui
possunt, scilicet: quæ ta-
les continent particulas, quæ
poros materiæ, hoc vene-
num generantis facilè ingre-
di, mutare, ac diffringere
valent: si enim huic mate-

riæ pori ad motum & figuram suam accommodati non ampliùs supersint , facile destructur , & dissipabitur ; quia multò majori copia talis materia reperitur , ubi liberiùs movetur , & poros ad suam figuram efformatos offendit , ut videre est in magnete , circa quem , & in quo semper major invenitur copia materiæ striatæ , quàm alibi ; quia poros habet motui , vel figuræ suæ valdè accommodatos : si autem pori ejus mutantur , sponte illa materia striata recedit , & vis ejus perit. Se-

Secundò : quæ tales in se habent poros , & meatus , in quos materia illa subtilis pestilentialis facilè intrare , non item egredi potest , sed ibidem vel mutari , vel cum particulis istis inviscantibus præcipitari debet. His addi possunt , quæ sanguinem leniter agitant , motumque particularum minimarum in sanguine ita augment , ut quâ datâ portâ per corporis poros eliminentur , sanguinique optima textura conservetur : & his venenum sive sit in , sive extra corpus tolli

posse, nullus dubitet. Sunt autem vel interna, vel externa: ex internis, in prima acie, stant acida blanda; acutis enim, & scindentibus suis particulis facile se in tales poros ingerere, spatioláque talia mutare possunt, quamquam, & alio etiam profint respectu, quatenùs scilicet sanguinis compagem arctiorem reddunt, ut postea resolutioni non tam obnoxius sit, quatenus item fermentum ventriculi roborant; acidum enim blandum naturæ ejus est valdè
ami-

amicum : & in his maximam poni posse confidentiam ratio , ut dixi , svadet , & experientia , testatur. Vinum autem quia tale blandum , & naturæ nostræ amicum subtile continet acidum , vix ulli cedit alii.

His solis ego cum plurimis aliis arte peritis Medicis à peste me præservavi , mane scilicet nunquam jejuno stomacho exivi , sed prius sumptâ particulâ panis cum butyro recenti , & modica herba rutæ , poculo vini sæpius de die utebar ut pharma-

co præservativo , Camphoram verò ad instar lentis ore masticeavi, & deglutivi, dum inter pestiferos non versabar, inter consortium tamen infectorum masticando camphoram omnem salivam expui , & profecto hisce me à peste præservatum esse firmiter teneo. Cui compositum verò plus arridet , præstò habeat vinum citratum , camphoratum , enulatum , vel infusum absynthii , Carduibenedicti , radicis Angelicæ , radicis Zedoariæ. Tale acidum blandum,

dum, & amicum etiam possident poma citrea, & aurea; hinc etiam priore tempore pestis mihi, & multis aliis Medicis sanis, & infectis, maximo cum successu usurpavi, & quidem omnia, quæ iis fiunt: ut morsuli ex succo, & corticibus citri, Syrupus ex toto citro &c.

His accedit vini acetum, tum simplex, quò se præservavit Sylvius, ego sanè, inquit: cum quotidie plures visitarem ægros peste infectos, præcautionis locò aliud non sumpsi Medicamentum,

tum, quàm vulgaris aceti
vini Cochleare unum, micâ
panis exceptum, & quidem
manè antequam inviserem
ægros, id remedii genus
usurpavi per octo menses
continuos, nec unquam mi-
nimam percepi toto illo tem-
pore ab infectione noxam.
Tum compositum, cujus
variæ hinc inde prostant de-
scriptiones, & nomina V. G.
acetum Theriacale, acetum
Bezoardicum &c. aceta vul-
garia, prout & allium, pro-
sunt pauperibus, & suffitus
frequentes ex granis juniperi.

Verum quidem est , non omnibus in horum usu licere perseverare , propter singularem aliquam dispositionem melancholicam dictam, & tunc ab his vel abstinendum , aut aquis quibusdam distillatis simplicibus , aut compositis sunt diluenda, ut aquâ Rosarum , lavendulæ, Rutæ , Cinnamomi , buglossatâ, vel borraginatâ &c. Spiritus autem acidi , ut salis, aut nitri, cum spiritu vini cohobando, dulcificandi. Comodum etiam talia aceta aliis multis medicamentis

præbere possunt vehiculum,
tum, ut junctis viribus a-
gant, tum ut sæpiùs opus
est, nimium eorum calo-
rem temperent, prout in
Theriaca, mitridatio &c.

Cùm igitur præ cæteris
omnibus ad prophylaxin
tempore pestis acida condu-
cant, si accommodatò cujus-
vis naturæ modò assumantur,
in varia forma exhiberi pos-
sunt; si alicui placent Con-
servæ, electuaria, prostant
plurima, quibus addendus
est spiritus aliquis acidus ad
gratam aciditatem, ut spiri-
tus

tus falis, nitri, vel sulphuris, aut acetum destillatum; & stomacho quantitate nucis avellanæ, aut nucis juglandis plùs, minùs assumenda: ætas autem, vires, sexus, status, & temperamenta in omnibus, quoad applicationem medicamentorum sunt sumè observanda, præcipuè, & qualitas, & quantitas medicamentorum in præscribendo, & sanando respicienda. & propter has conditiones debità non observatas contigit, quòd plurimi hætenus erraverint, &

& adhuc errent.

Adversarii nostri inter statū sæcularem, Maritalem, & Ecclesiasticum non faciunt distinctionem, cū fidem non habeant: posset quidem de talibus dici, eos scientiam habere conjecturalem, idest non veram, & integram &c. plura adhuc possent poni, sed quò ad alia me converto, quæ materiam illam pestilentialem in suis poris inviscent, mutant, præcipitant, vel per sudorem, aut diaphoresin ex corpore propellant, varia etiam sunt, & in variis

riis formis reperiuntur, quia autem major est eorum usus in curatione, inferiùs recensentur. Saltem hic notandum, quòd fumus tabaci, aut nicotianæ per fistulam attractus, cum summo fructu huc pertineat, quò se multi milleni præservârunt. Externè ad odorem maximè comendantur poma citria, & aurea recentia &c. balsama varia ab Authoribus, hinc inde descripta. Cum successu etiam conficiuntur pixidulæ sive moduli ex ligno juniperino, vel alio perforati, quibus spon-

spongia aceto ruteaceo , vel alio Bezoardico , aut Theriacali aceto, aut balsamo Rutæ præservativo , aut oleo pestilentiali intincta inditur ; nimiùm autem suave olentibus , ut pomis ambræ, graveolentibus item, non multùm fidendum , in medio tutius itur.

Amuleta planè reijcienda non videntur præcipuè Camphoram portare sub axillis , & partibus ingvinalibus : præterea illud Helmotii ex Bufonibus ; cujus , & similia vis in eo consistere videtur ,

detur, quòd habeant poros ità formátos, ùt particulæ veneni facilè, & liberè se in iis movere possint, unde corpus nostrum deferentes eò se conferunt; quidquid enim movetur, eò tendit, ubi minimam invenit resistantiam. Aliter tamen, & tutiùs agunt, quæ ex variis alexipharmacis componuntur, quale egregium habet Timæus. Imaginationi etiam hîc multum in multis tribuendum esse, libenter concedo, augetur enim confidentia.

§ VII.

DE curatione etiam nunc pauca: cum acutissimus sit morbus, qui viginti quatuor horis sæpissimè jugulat, valdè maturanda curatio: ergo quando quis tempore pestis ex improvviso, cum horrore, & calore per vices mutabili, dolore capitis, vel dorsi; nausea, vel vomitu, anxietatibus, & subita prostratione virium, animi deliquis,

quibus , vel aliis supra dictis
 accidentibus decumbat , non
 semper Anthraces expectan-
 di sunt , aut bubones , vel
 maculæ , nec de urina mul-
 tum consultandum , aut vi-
 dendum , quò vergat mor-
 bus , sed statim post animæ
 salutarem curam , & resigna-
 tionem , prudens consulendus
 est Medicus , vel ubi talis
 haberi non potest , ipse sibi
 consulat æger medicamentis
 alexipharmacis , & consiliis ,
 ac præscriptionibus de peste
 utatur ; cùm non tam de
 hoste arcendo , quàm expel-
 lendo agatur. No-

Notandum autem adhuc, & observandum est, quòd pestis propter malam diætã, sive malum ordinem vitæ extra tempora pestis successive aquiri, & propagari possit; semper optime conducebat, & Benedictio DEI fuit, ubi omnia suspecta loca fuere à vitiis mundata, tabernæ à pessima colluvie hominum scopatæ &c. sed ut cursum continuem, suadeo, quod quam primum Medicus vocatus fuerit ad pestiferum, si ventriculum impuritatibus repletum, ægrum

grum nauseabundum , & ad vomitum facilem inveniat , Emeticum aliquôd , id est vomitorium tutum , non nimis violentum , quod citò suam exerat energiam , & intra bihorium , vel trihorium omnem absolvat operationem , exhibere possit ; sæpè enim emetico tempestivè adhibito , non tantum multa symptomata impediri , sed etiam ipse morbus aliquando felicissimè averti potest : cujus operatione absolutâ , sinè mora ad alexipharmaca , hoc est veneno

neno resistentia medicamen-
 ta properandum. Abstinen-
 dum tamen ab emeticis, five
 vomitoriis, si vomitus jam
 symptomaticè adfit, & non
 nisi inanis vomendi conatus
 observetur, omniâq; assumpta
 statim reijciantur, tunc e-
 nim vel ab Anthrace, five
 carbunculo, vel acrimonia
 salium ventriculi orificium
 vellicantium provenit, quod
 ego, & plures alii in peste
 infectis hominibus observâ-
 runt.

A reliquis purgantibus,
 præsertim fortioribus, ab-
 solute

solute cavendum in curatio-
 ne , non enim tantum im-
 pediunt Diaphoresin necessa-
 riam , sed venenum , quod
 in exterioribus adhuc hæret
 partibus , commovent , &
 cum sanguine comiscant ,
 sæpiúsque Diarrhæas colli-
 quativas , hîc valdè pericu-
 losas , excitant : si verò non
 respondeat alvus supposito-
 riis , vel leni aliquo Clyste-
 re , blandè cienda : in de-
 clinatione verò morbi lene
 aliquod purgans , vel laxa-
 tivum exhibere convenit ad
 præcavendas recidivas. Non

minùs periculi plena, adeóq; planè omittenda est venæ sectio, totus enim sanguis, cùm in sua mixtione turbatus, totus etiam evacuandus esset. Deinde eoipso venenum, quod extra sanguinem adhuc hospitatur, per venas ad cor derivatur: hinc non mirum, si experientia testetur omnes illos, vel plurimam partem periïsse, quibus venæ sectio celebrata fuit: ut plurimi, una Mecum annotârunt.

Dari tamen posse casum, quô non tantum admitti debet,

debet , sed etiam necessariam esse venæ sectionem , non nego. Scarificationes , & hirudines , quia ejusdem sunt generis nihil ferè commodi afferre possunt , quamquam tantundem periculi , ut venæ sectio , non impotent. Quia tamen inaniter cruciantur , & torquentur ægri , consultius est abstinere , ut & à cucurbitulis sinè scarificatione , nam affluxui materiæ locum dant.

Aliter tamen de vesicatoriis judicandum censeo ; effectus enim non exigui in

peste comperti sunt, multum enim materię acris ex corpore educunt, & ab interioribus partibus derivant, dum exeundi comodiorē ipsi præparant, & aperiunt viam, & in nucha, brachiis, femoribus &cce optimè ex cantharidibus parantur, prout prostat in Apothecis Emplastrum vesicatorium. Cavendum tamen, nè talibus applicentur, & ad talia loca, quibus circa vesicam, & urinam non integra res est, nèque iis, qui hæmorrhagiis subjecti, neq;
præ-

prægnantibus ; aut nimium debilibus : sæpiùs etiam sunt renovanda , & emplastro de Meliloto , vel alio insperfo pulvere de Cantharidibus recentia servanda, ab inflammatione autem foliis brassicæ præservanda.

Expertissima autem , & securissima omnium sunt Alexipharmaca , & sudorifera , quæ totum hoc arduum negotium absolvunt , & ad quæ , tanquam ad sacram anchoram recurrendum : quamprimum unum , vel alterum apparet signum ;

veneni enim jam in corpore
 admissi, vix alius enervan-
 di, aut expellendi superest
 modus; exhibenda ergo
 sunt, quamprimum possi-
 bile, aut si vomitorium
 præmittitur, si non cum
 eo, quod valdè conveniens
 est, tamen statim absoluta
 ejus operatione, & quidem
 in majore dosi quàm aliàs:
 & quia semper virium ma-
 xima habenda est ratio, sem-
 per à cordiacis confortativis
 concomitentur. Cordialia
 autem imprimis acida sunt
 eligenda, ob rationes supra
 di-

dictas : ut syrupus granatorum , acetositis Citri , rubi idæi , Ribium , berberum , pulvis Bezoardicus Sennerti , pulvis è chelis cancrorum compositus , pulvis pannonicus ruber , pulvis alexipharmacus citrinus , & ruber , pulvis cephalicus rubeus ex præparatis , pulvis analepticus frigidus , pulvis antispasmodicus , pulvis præcipitans , Bezoardicum animale , cerussa antimonii , antimonium Diaphoreticum , species liberantes , species de hyacintho ,

tho , species cordiales temperatæ , pulvis Hannoverianus , pulvis Bezoardicus communis &c. Syrupus violarum , syrupus gemmatus , confectio Alkermes completa , & incompleta &c. aqua Theriacalis , aqua Typhorum cervi , aqua cornu cervi citrata , aqua de corde cervi , aqua cordialis temperata , aqua cordialis frigida , aqua cinamomi buglossata , aqua cardui Benedicti , aqua Cerasorum nigrorum , aqua borraginis , aqua florum Acatiarum , aqua acetosæ ,
 aqua

aqua aurantiorum ex corticibus, aqua fumarix, aqua Cichorei, aqua melissæ, aqua menthæ, aqua rubidæi, aqua endiviæ, aqua florum omnium, aqua scordii, aqua scorzonæ, aqua florum Tiliæ, aqua Violarum ex floribus, aqua Veronicæ &c. Spiritus nitri dulcis, spiritus vitrioli, spiritus salis, vel sulphuris &c. Theriaca Andromachi, Mithridatium, Electuarium Diascordii, Fracastorii, Electuarium Orvietanum Electuarium de ovo. item insigne

est in peste Elixirium alliatum, Elixirium pestilentiale, Elixirium proprietatis. Essentia alexipharmaca Tinctura Bezoardica, Mixtura simplex, Electuarium antidotale &c. Similia plura quaeri possunt in Authoribus passim tractantibus de peste.

Saltem notandum volo, faraginem medicamentorum extra pestem non minùs, quàm ipsam pestem fugiendam esse, quamquam interim non uni soli medicamento adhærendum, sed & formâ, & materia tam
respe,

respectu infirmorum, quàm
 qualitatatum, & quantitatum
 medicamentorum mutanda,
 nè natura tandem, illis af-
 fvescat, & pharmacum me-
 dicamenti naturam exuat ;
 consveta enim minus mo-
 vent. Satis jam de cordia-
 libus, Bezoardicis, Alexi-
 pharmacis, & sudoriferis
 dixi; jam de potu ordinario
 infectorum cogitandum est.
 Hinc species pro decocto an-
 tifebrili uncix quatuor :
 species pro decocto Alexi-
 pharmaco uncia una : locò
 potûs ordinarii infervire pos-
 sunt.

Quamquam verò maxima pars symptomatum morbo ritè curatò tandem sponte desinat, tamen paucula tantùm brevissimè addere libet de urgentioribus, quæ nonnunquam ipsò morbo molestiora, & periculosiora videntur. In dolore capitis, & deliriis, Epithema ex aqua Betonicæ, aut rosarum cum aceto sambucino, aut calendulæ, & opio paratum, sæpiùsque renovatum tepidè fronti, ac temporibus applicatum conducet; aut columbæ, & Gallinæ vivæ dissectæ,

etæ, capiti capillis liberato, imponantur. Alii plantis pedum in forma Cataplasmatis ex fermento, ruta, sale, & aceto rutaceo mixto applicant. Hic valdè etiam laudantur vesicatoria, in Nuchæ præcipuè applicata.

Vigiliæ statim ab initio non sunt arcendæ, quia magis ad necessariam Diaphoresin faciunt, tandem tamen externè dissectis columbis, & Gallinis, pedibus applicatis, demulcendæ; ubi, si opus sit, opiata ritè parata in parva dosi cum appro-

priatis præcipuè volatilibus juncta , magnum præstant commodum. Sopores autem periculosi valdè sunt , undè omni conatu ægri à somno arcendi allocutionibus , vel acidis , acribus volatilibus , naribus oblatis , aut aliis mediis : si confortantibus , & cordiacis opus fit , supradicta , & ex illis mixturæ factæ , sufficiunt. Sitis , & ariditas linguæ , quæ magis molesta , quàm periculosa , spiritibus acidis , ut : salis , nitri , sulphuris , vitrioli &c. potui ordina-

dinario inditis, nitro item
antimoniato, lapide pru-
nellæ, vel aliis succis acidis
assumptis, diminui potest.

Nausea, & vomitus, si
ab Anthrace, vel inflamma-
tione tali ventriculi orti, o-
mnia ferè in cassum adhi-
bentur; aliàs, vel acidis,
sed paulò magis austeris,
aut quandoque opiatis,
Theriaca, Electuario Dia-
scordii Fracastorii compe-
scuntur. Diarrhææ, & Dis-
senterix, quæ periculosissi-
mæ, & plerùmque lethales
sunt, sudoriferis adstringen-
tibus

tibus prospiciendum &c. plura rationi, & experientia committuntur. Hæmorrhagiæ quamquam aliquando criticae existant, nunquam tamen securi esse debemus, & semper nè invalescant, vigilandum, citissimè enim quandoque interficiunt. Communissima symptomata sunt: maculae, bubones, & Anthraces, sive Carbunculi: maculae superatò venenò pestilentiali non magnam requirunt curam: bubones verò à Medicis, & Chirurgis doctis, & appro-

approbatis attendendi sunt
cautissimè, cùm variæ dentur
species ; néque omnes bu-
bones ad maturitatem deduci
possunt : qui mobiles sunt,
faciliùs quidem discutiun-
tur , sed tutiùs videtur ,
illos cucurbitulis , seu ven-
tosifis fixos reddere , & ad
suppurationem deducere.

Curantur autem ut reli-
qui glandularum tumores ,
additis tamen semper anti-
pestilentialibus , ut Theria-
câ , Mithridatiô , cæpis ,
alliô &c. instar omnium esse
possunt Cataplasmata, Em-
pla-

plastrum Diachylum cum
Gummatibus , Emplastrum
Magneticum &c.

Quamprimum autem paulu-
lulum mollescit tumor (non
enim semper ruptio sponta-
nea expectanda) phleboto-
mo aperiendus , & mundi-
ficandus unguento digesti-
vo , cum mixto modico
unguento ægyptiaco , au-
Felicis Wurzii , balsamo sul-
phuris terebinthinato , vel
anisato ; non autem conso-
lidandus , quod tandem fi-
eri potest , vel prædicto bal-
samô , & super impositô
Em-

Emplastrô Diapompholygos, aut solùm prælaudatis Emplastris. Carbunculi, qui multò periculosiores sunt bubonibus curantur primò impediendo, nè ulterius serpant, quod optimè fit butyro antimonii, si linea circa Carbunculum ducatur, quò ipsò etiam fit separatio Escharæ, & partium corruptarum, quæ pro secundò necessaria est. Alii ad ferrum, & ignem confugiunt, quod non improbandum, dummodo non adsit minùs intelligens Chirurgus,

rurgus ; mundificantur po-
 stea suprà dictis , & tandem
 ut reliqua ulcera consoli-
 dantur. Plura in aliis
 passim Authoribus
 quærenda.

*Hæc verò sufficiant ,
 & cedant*

Omnia ad majorem

DEI Gloriam ,

&

Proximi Salutem.

